

Kulttuurintutkimus ja interventio televisiopolitiikkaan

Haluaisin puhua pulmasta, jonka kanssa olen äskettäin joutunut tekemisiin. En kuitenkaan aio tehdä henkilökohtaisesta poliittista. Kyse on pikemminkin ta-pauksesta, jossa poliittisesta tulikin yht'äkkiä henkilökohtaista.

Muutama kuukausi sitten yllätyin, kun minua pyydettiin uuden julkisen palvelun lähetystoimintaa pohtivan neuvoston (Council for Public Service Broadcasting) puheenjohtajaksi. Norjan hallitus haluaa tämän elimen määrittelevän, mitä 'julkisen palvelun' lähetystoiminta itse asiassa tarkoittaa. Neuvoston pitää myös tarkkailla kolmea tv-kanavaa ja neljää radiokanavaa, jotka on virallisesti velvoitettu noudattamaan 'julkisen palvelun' periaatteita. Sen on raportoiva vuosittain halli-

tukselle, onko niiden toiminta linjassa näiden periaatteiden kanssa.

Ei ollut helppo päättää ottakaako vastaan tämä kehnosti palkattu osa-aikainen työ. Neuvosto ei ilmeisesti saisi eteensä vain vaikeaa ja poliittisesti ongelmallista tehtävää. Päätöksen tekeminen toi myös pohdittavaksi muutamia varsin perustavia kysymyksiä, jotka koskettivat tieteenharjoittamisen, kritiikin ja 'vastuullisen' politiikan välisiä suhteita. Puheenjohtajuuden hyväksymisen myötä en olisi enää vain tieteenharjoittaja ja kulttuurikriitikko. Mitä tahansa televisiosta ajattelisin tai sanoisin saisi aivan erilaisen merkityksen. Olin siis kohdannut ongelman, jonka ajattelin olevan tärkeän kaikille kriittisille tieteenharjoittajille, eikä vähiten niille, jotka ovat tekemisissä 'kulttuurintutkimuksen' nimellä tunnetun perinteen kanssa.

Haluaisinkin nyt käsitellä muutamia tämän ongelman elementtejä, erityisesti

niiltä osin kuin ne liittyvät 'kulttuurintutkimuksen' perinteeseen mediatutkimuksen kentällä. Yhden elementin muodostaa kysymys kulttuurintutkimuksen suhteesta kulttuuripolitiikkaan. Se näyttää olleen erityisen kuuma keskustelunaihe

Artikkeli käsittelee kulttuurintutkimuksen ja kulttuuripolitiikan suhdetta erityisesti televisiotutkimuksen näkökulmasta. Varhaiset televisiota käsittelevät työt syntyivät kiinteässä yhteydessä politiikkaa harjoittavien instituutioiden, kuten Unescon kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi Stuart Hallin televisiotutkimukset 1970-luvun alkupuolella. Niitä luonnehti teoretisoinnin suora yhteys politiikkaan ja sitä harjoittavia instituutioita koskeviin kysymyksiin, kokonaisvaltainen sosiologinen lähestymistapa ja aito kiinnostus televisiotuotannon normeihin ja tehtäviin.

Nykyinen televisiota käsittelevä kulttuurintutkimus on irtaantunut näistä tutkimuksen periaatteista. Tämä on johtanut heikentyneeseen ymmärrykseen televisioviestinnän yhteiskunnallisista ehdoista. Se on myös vähentänyt valppautta painottaa lainsäädäntöön, sääntelyyn ja ohjelmatoiminnan normeihin liittyviä kysymyksiä julkisissa keskusteluissa. Kyetäkseen ottamaan kantaa esimerkiksi julkisen palvelun lähetystoiminnan tulevaisuuteen, kulttuurintutkimuksen pitää uudelleen huomioida varhaisen kulttuurintutkimuksen lähtökohdat ja ajatella ne uudelleen tämän päivän näkökulmasta.

* Norjalainen Jostein Gripsrud työskentelee Bergenin yliopiston viestinnän tutkimuksen laitoksella. Artikkelin on hänen esitelmänsä viime kesänä Tampereella järjestetyssä Crossroads in Cultural Studies -konferenssissa.

australialaisen kulttuuritutkimuksen piirissä, johon palaan tuonnempana. Ensin yritän kuitenkin hieman laajemmin paikantaa ongelmaa erityisesti televisiota koskevan kulttuurintutkimuksen perinteeseen, siinä muodossa kun se on ollut olemassa 1970-luvun alusta alkaen. Pyrin argumentoimaan, että meidän täytyy sioutua uudelleen muutamaa brittiläisen kulttuurintutkimuksen varhaisiin ongelmanasetteluihin ja ajatella ne uudelleen nykyisen tilanteen näkökulmasta. Näin voimme tyydyttävästi ymmärtää kritiikin ja politiikan välisen problematiikan joukkoviestimiä koskevan kulttuurintutkimuksen kentällä. Tämä kannattaa tehdä jo yksin siksi, että voisimme muodostaa sellaisen ymmärryksen televisiosta, joka on käyttökelpoisempi väline kehitykseen vaikuttamisen kannalta.

Mitä on kulttuurintutkimus?

Mitä vastaisit, jos vaikkapa yliopistossa opiskeleva tyttäresi herättäisi sinut keskelelä yötä ja tivaisi: mitä helskuttia on kulttuurintutkimus? Olisi melkoisen vaikea sorvata vastausta, joka tyydyttäisi sekä sinua että kysymyksen esittäjää ja olisi myös riittävän lyhyt taatakseen kummallekin vielä muutaman tunnin unet.

Itse asiassa monet 'kulttuurintutkimuksen' johtavina hahmoina pidetyt tutkijat ovat usein kärkkäästi kieltäneet määritelmän mahdollisuuden. Esimerkiksi John Hartley huomautti vuonna 1991, että kulttuurintutkimuksella "ei ole yhtenäistä teoriaa, tekstikaanonia, tieteenalalle tyypillisiä totuuksia, hyväksytyä metodologiaa, yhteisiä tutkintovaatimuksia, yhtenäistä tutkimuskohdetta tai ammatillista ydintä. Se ei muodosta minkäänlaista elimellistä kokonaisuutta." (Hartley 1991, lainaus Hay 1992, 376). Seuraavana vuonna *Cultural Studies* -lehden pääkirjoitus, jonka olivat allekirjoittaneet Lawrence Grossberg ja Janice Radway, julisti, että "kulttuurintutkimus" on epämääräinen ryväs "kriittisiä käytäntöjä". Se myös "kieltäytyy rakentumasta kiinteäksi tai yhtenäiseksi teoreettiseksi positioksi" ja "muotoutuu jatkuvasti uudelleen muuttuvien historiallisten projektien ja intellektuaalisten voimavarojen myötä".

Grossberg ja Radway myöntävät kyllä kulttuurintutkimuksen määrittelemisen ambivalenssin. Yhtäältä he haluavat "määritellä ja puolustaa sen erityisyyttä, toisaalta vastustaa nykyisen kulttuurintutkimuksen sulkemista minkäänlaisen määritelmän sisään". Niinpä he yrittävät sanoa edes jotain siitä, millaisia tieteellisiä töitä haluaisivat toimittamassaan lehdessä julkaista. Grossbergin ja Radwayn toimuksellinen kunnianhimo edellyttää, että lehden tulee:

vihkiytyä ymmärtämään erityisiä tapoja, joilla kulttuuriset käytännöt toimivat arjessa ja yhteiskuntamuodostumissa. Mutta lehti pyrkii myös puuttumaan pro-

sesseihin, joissa nykyisiä vallan tekniikoita, instituutioita ja rakenteita uusinnetaan, vastustetaan ja muokataan. Vaikkakin keskitymme jossain mielessä kulttuuriin, ymmärrämme käsitteen pikemminkin kaiken sisälleen sulkevaksi kuin mitään pois rajaavaksi. Olemme kiinnostuneet tutkimuksesta, joka käsittelee kulttuuristen käytäntöjen ja arjen suhdetta, taloudellisia suhteita, aineellista maailmaa, valtiota ja historiallisia voimia ja konteksteja. (Grossberg & Radway 1992, ii)

On houkutus tiivistää tämä sanomalla, että he ovat kiinnostuneita kulttuurin ('jossain mielessä') ja koko laajan maailman välisistä suhteista. Tämän kiinnostuksen voin todellakin jakaa heidän kanssaan. Tähdellisempää tässä yhteydessä on kuitenkin heidän julkilausuttu kiinnostuksensa puuttua "prosesseihin, joissa nykyisiä vallan tekniikoita, instituutioita ja rakenteita uusinnetaan, vastustetaan ja muokataan". He sanovat myös olevansa kiinnostuneita "tutkimuksesta, joka käsittelee kulttuuristen käytäntöjen ja arjen suhdetta ja ... valtiota". Tästä syystä pääkirjoitus – ymmärrettynä hahmotelmaksi 'kulttuurintutkimuksen' kentästä – herättää ainakin tieteellistä mielenkiintoa 'virallisen' kulttuuripolitiikan ja myös nähtävästi viestintäpolitiikan tapahtumiin.

Tällaiset ongelmat tuskin kuitenkaan kuuluvat niiden kysymysten joukkoon, jotka ovat hallinneet viimeisen viidentoista vuoden aikana 'kulttuurintutkimusta' ja erityisesti sitä 'kulttuurintutkimuksen' osaa, joka on antautunut joukkotiedotusvälineiden tutkimiseen. Tässä perinteessä on nähdäkseni jossain vaiheessa syntynyt katkos, joka on tehnyt 'kulttuurintutkimuksesta' vähemmän käyttökelpoisen ajattelun ja tiedon työkalupakin niille, jotka harkitsevat toimintaa 'virallisen' kulttuuripolitiikan piirissä. Yritän paikantaa tätä katkosta televisiotutkimuksen kentällä ja kuvailla lyhyesti muutamia sen seuraamuksia.

Televisiotutkimuksesta yleisötutkimukseen

Kun Richard Hoggart perusti Nykykulttuurin tutkimuskeskusta Birminghamissa 1963, ensimmäinen asia minkä hän hoiti rahoituksen turvaamisen jälkeen oli Stuart Hallin pestäminen tutkijaksi. Keskus avautui seuraavana vuonna. Näyttää siltä, että tieteellisistä ja poliittisista eroistaan huolimatta kaksikko työskenteli yhdessä seitsemän vuoden ajan vailla suurempia ongelmia: "Stuart tunnusti lähestymistapani arvon, kuten minäkin hänen, emmekä kilpailleet keskenämme" (Hoggart 1992, 90). Tästä huolimatta Hoggartista tuli jo varhaisessa vaiheessa syntipukki kulttuurintutkimuksen piireissä erityisesti siksi, että hän oli *The Uses of Literacy* -teoksessaan (1957) huolissaan brittiläisen työväenluokan kulttuurin 'amerikkalaistumisesta'. Toinen syy oli, että hänen nähtiin edustavan "Matthew Arnoldin* liberaalihumanistista linjaa" (sama, 98).

Hallin ja Hoggartin suhde on tärkeä. Tietääkseni Hall ei koskaan tuominut Hoggartia yllämainittuun ahdasmieliseen tapaan. Hoggartin meno Unescon palvelukseen Pariisiin 1970 ja pysyminen siellä viiden vuoden ajan oli varhainen ja huomiota herättävä esimerkki kulttuurintutkijan siirtymisestä kulttuuripolitiikan pariin. Todennäköisesti juuri Hoggart myös pyysi Hallia kirjoittamaan joitain ensimmäisistä televisiotutkimuksistaan Unescolle. Jo marraskuussa 1971 Hall luovutti neliosaisen raportin nimeltään *Innovation and Decline in the Treatment of Culture in British Television*. Nykykulttuurin tutkimusyksikkö julkaisi raportin neljännen osan erillisenä monistena (*Television as a medium and its relation to cultu-*

* Matthew Arnold (1822-1888) oli englantilainen runoilija ja aikakautensa johtavia kirjallisuuskriitikkoja. Hän toimi myös kymmenen vuotta Oxfordin yliopiston kirjallisuuden professorina. Arnoldin 'humanistinen' runous keskittyi voimakkaasti yksilön tarpeeseen löytää luja henkinen kiinnekohta maailmassa. Tärkeää tässä etsiskelyssä on noudattaa omantunnon vaatimuksia. – Suom.

re, SP no. 34). Toinen tärkeä teksti, *The 'Structured Communication' of Events* (SP no. 5), oli niinkään tarkoitettu Unescon symposiumiin 1973. Samana vuonna Hall kirjoitti nykyään parhaiten muistettun tekstinsä *Encoding and Decoding in the Television Discourse* (SP no.7). Se oli tarkoitettu Euroopan neuvoston kollokviioon Training in the Critical Reading of Televisual Language, joka pidettiin Leicesterin yliopiston joukkotiedotuksen tutkimuskeskuksessa. Keskus oli tukikohta sekä joukkotiedotustutkimuksen valtavirralle että nykyään poliittisen talouden (political economy) nimellä kulkevalle lähestymistavalle.

Olen käsitellyt edellisiä teemoja näinkin yksityiskohtaisesti osoittaakseni kuinka politiikkaa tekevät instituutiot suurelta osin tilasivat ja panivat liikkeelle varhaisen 'kulttuurintutkimuksen' televisiota käsittelevät työt. Vaikka Hallin tekstien voidaan varmasti katsoa olevan teoreettisiakin läpimurtoja, ne kytkeytyivät suoraan konkreettisiin poliittisiin kysymyksiin. Kun vilkaisemme lyhyesti mitä Hall todella sanoi näissä varhaisissa töissään, käy selvemmäksi, että televisiota koskeva 'kulttuurintutkimus' on käynyt läpi huomattavia muutoksia, jotka eivät ole kaikinensa kättentaputusten arvoisia.

Ensinnäkin: Hall käsittelee kirjoituksissaan televisiota aina osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia. Toiseksi: hän ymmärtää television viestintäprosessiksi, joka sisältää sekä tuotannon että vastaanoton, siis "viestinnällisen vaihdon", jossa "meidän täytyy tunnistaa viestin symbolisen muodon erityinen asema" (1973, 2). Hallin työn erityisasema anglo-amerikkalaisen tiedotustutkimuksen piirissä johtui siitä, että hän käytti semioottisia peruskäsitteitä ja esteettisiä oivaluksia yhdessä kokonaisvaltaisen sosiologisen lähestymistavan kanssa, jota mausti hänen maahantuomansa ranskalainen strukturalistinen marxismi. Hallin tuotantoprosessin painotus viestintäprosessin "ensisijaisena momenttina" sisäänkoodaus/uloskoodaus -esseessään on selvästi Karl Marxin *Grundrissen* johdannon inspiroima, josta Hall julkaisi erillisen työpaperin 1974. *Television as a Medium and Its Relation to Culture* -kirjoituksessaan hän puhuu televisiosta "teknisesti ja sosiaalisesti läpikotaisin manipuloituna välineenä" (1971/75, 97, kurs. Hallin), ja sen "syvästi manipulatiivisesta luonteesta" (sama, 107, kurs. minun). Televisio ei siis ole koskaan pelkkä siirron väline; tuotantokulttuurissa vaikuttavat koodit ja normit muokkaavat sitä koko ajan. Mutta yhtä olennaista on, että Hall tähdentää näiden koodien ja normien tärkeyttä niiden määrittellessä mitä yleisöjä palvelella milläkin aiheella, lajityypeillä ja näkökulmilla.

Edellisen lisäksi Hall ymmärtää television suhteessa "kulttuuriseen valtaan". Tämä olennainen ilmaisu on määritelty kahdella erilaisella muttei ristiriitaisella tavalla *The 'Structured Communication' of Events* -esseessä (1973a). Hall sanoo ensin, että "'kulttuurinen valta' (...) sisältää eri väestöosien erilaisen mahdollisuuden hankkia kykyä puhua, siirtää, verbalisoida ja käsittää – 'vallan muoto', joka on suoraan merkityksellinen viestintäkyvyn kanssa, ja jota omamme kaltaisissa yhteiskunnissa muokkavat ja jakavat koulutuslaitokset." (Sama, 3.) Myöhemmin samassa esseessä hän kirjoittaa:

Poliittista ja taloudellista valtaa varjostaa se, mitä voimme kutsua epätasaiseksi kulttuurisen vallan jakautumiseksi. Kulttuurinen valta koostuu olennaisesti mahdollisuudesta määrätä tiettyjä keskeisiä prosesseja: a) valtaa määritellä sitä, mitkä aiheet nousevat julkisen viestinnän piiriin; b) valtaa määritellä sanat, (the terms) joilla asiasta keskustellaan; c) valtaa määritellä kuka puhuu; d) valtaa johtaa keskustelua itseään tiedotusvälineissä. (Sama, 32.)

Nämä kysymykset "puhumisen ja käsittämisen kyvyn" epätasaisesta jakautumisesta koulutusjärjestelmän kautta ja eriarvoisesta mahdollisuudesta määritellä sekä hallita julkista keskustelua eivät ole olleet keskeisiä televisiota koskevalle 1980-luvun kulttuurintutkimukselle. Valmius puhua ja ymmärtää on otettu annettuna, enintään puhumisen mahdollisuuden on nähty puuttuvan. Niinpä tietyt

koulutusjärjestelmää koskevat kritiikit sekä kiinnostus koulutuksen ja viestinnän välisiin yhteyksiin on tiputettu pois asialistalta. Hall oli ilmeisen kiinnostunut ”julkisen viestinnän alueen” hallitsemisen tavoista, siis siitä, mistä asioista yleisessä ja ”virallisessa” julkisuudessa puhuttiin, kuka keskusteli ja kenen käsittein. Tuoreempi kulttuurintutkimus on sen sijaan keskittynyt laajasti ’olohuoneen politiikkaan’ ja erityisten alakulttuurien tapaan käyttää televisiota arjessaan.

Varhainen televisiota koskeva kulttuurintutkimus, sellaisena kuin se näyttää, tyty Hallin 1970-luvun ensimmäisen puoliskon töissä, tiivistyy mielestäni seuraaviin piirteisiin:

- a) teoretisoinnin suora yhteys politiikkaan ja politiikkaa harjoittavia instituutioita koskeviin kysymyksiin;
- b) kokonaisvaltainen sosiologinen lähestymistapa televisioviestintään;
- c) aito kiinnostus televisiotuotannon normeihin ja funktioihin;
- d) ilmeinen kiinnostus televisiotekstien esteettiseen ja semioottiseen luonteeseen.

Minun mielestäni kaikki nämä piirteet ovat sittemmin kadonneet tai heikentyneet, lukuunottamatta ehkä kiinnostusta televisioviestinnän esteettiseen ja semioottiseen luonteeseen. Tämä on johtanut puutteelliseen ymmärrykseen televisioviestinnän yhteiskunnallisista määreistä. Se on myös vähentänyt valppautta painottaa lainsäädäntöön, sääntelyyn ja ohjelmatoiminnan normeihin liittyviä kysymyksiä julkisissa keskusteluissa. Kun olisi ollut aika ’ottaa kantaa’, siis muodostaa mielipiteensä televisiota koskevassa tämän päivän poliittisessa keskustelussa, kulttuurintutkijat ovat yleensä nostaneet kätensä pystyyn.

Hyvän esimerkin voi löytää Ien Angin kirjasta *Desperately Seeking the Audience* (1991). Se on sinällään hyvin tehty ja mielenkiintoinen tutkimus siitä, miten käsitys televisioyleisöstä muodostuu kaupallisissa sekä julkisen palvelun lähetystoimintaa harjoittavissa instituutioissa Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Tutkimus valmistui myös keskellä nopeita muutoksia television taloudellisissa, sosiaalisissa ja poliittisissa kehityslinjoissa. Tässä suhteessa se kohtaa varhaisen kulttuurintutkimuksen tapaan poliittiset kysymyksenasettelut. Viimeisen kymmenen-viiden-toista vuoden ajan eurooppalaisten mediakeskustelujen ehdottomasti keskeisimmät kysymykset ovat kuuluneet: mitä julkisen palvelun televisioiminnalla tarkemmin ottaen tarkoitetaan, mikä on traditionaalisten julkisen palvelun instituutioiden tulevaisuuden rooli, millä keinoin tiettyjä televisioiminnan demokraattisia tehtäviä ylläpidetään ja uudistetaan tilanteessa, jossa kaupallinen televisio laajenee hurjaa vauhtia. Mitä siis eturivin kulttuurintutkijalla on sanottavaa näistä kysymyksistä, tässä tilanteessa? Problematisoituaan ensin ”monipuolisuuden” ja ”laadun” ideaalit julkisen palvelun televisioiminnan piirteinä Ang tiivistää:

’Monipuolisuuden’ tai ’laadun’ käsitteitä ei voi institutionaalisesti määritellä ennakolta, mikäli halutaan noudattaa ohjelmistopolitiikkaa, joka suhtautuu vakavasti television katsojakunnan dynaamiseen moninaisuuteen. Sen sijaan ohjelmistopolitiikan on kyettävä alinomaan reagoimaan ja sitoutumaan siihen, mitä laajasti ymmärretyn kulttuurin kaikilla tasoilla tapahtuu.

Tästä näkökulmasta voimme vain pidättäytyä muodostamasta mielipidettä kaikkein toivottavimmista televisioiminnan institutionaalisen järjestymisen muodoista 1990-luvulla ja siitä eteenpäinkin. Ei ole mitään takeita, että aiempaa kaupallisempi tarjonta johtaisi heikompaan laatuun ja monipuolisuuden kaventumiseen. Yhtä epävarmaa on, että nykyisen julkisen lähetystoiminnan puolustaminen olisi paras tapa edesauttaa näiden arvojen toteutumista. (Ang 1991, 168)

Ang toisin sanoen väittää ongelman, joka syntyisi mikäli hän veisi käsityksensä ”monipuolisesta ohjelmatarjonnasta” millään tavoin käytännön toiminnan ta-

solle. Sen sijaan hän suosii avoisan ristiriidatonta periaatetta, jonka mukaan televisioyhtiöiden on ”kyettävä alinomaan reagoimaan ja sitoutumaan siihen, mitä laajasti ymmärretyn kulttuurin kaikilla tasoilla tapahtuu”. Hän jopa avoimesti piddättäytyy ottamasta kantaa keskeiseen kysymykseen julkisen palvelun televisioyhtiöiden tulevaisuuden roolista, koska ne eivät tietenkään voi tarjota mitään takuuta ”laadustaan” tai ”monipuolisuudestaan”. Tässä kuitenkin katoaa asian ydin. Julkisen palvelun instituutiot ovat nimittäin vastuussa demokraattisesti valituille poliittisille elimille tavalla, joka laadullisesti eroaa kaupallisista yrityksistä. Näin ollen ne ovat myös herkempiä julkiselle keskustelulle ja demokraattisille vaateille. Tämän hahmottaminen olennaiseksi tekijäksi edellyttää muodollisten institutionaalisten järjestelyjen tärkeyden tunnistamista: kaikki ratkaisut eivät sovellu samalla tavoin demokraattisten päämäärien toteuttamiseen. Pelkkä olan kohautus keskellä televisiopalvelujen institutionaalisesta muodosta käytäviä kamppailuja tulkitaan todennäköisesti merkiksi analyttisestä ja poliittisesta kyvyttömyydestä.

Tällainen kyvyttömyys voidaan linkittää tapoihin, joilla televisiota käsittelevä kulttuurintutkimus on rajoittunut yleisöjen tutkimiseen. Hall osoitti *Sisäänkoodaus/uloskoodaus* -artikkelissaan sisäänkoodattujen ja uloskoodattujen merkitysten erot ja toi esiin ”hallitsevien”, ”neuvoteltujen” ja ”vastustavien” koodien toiminnan vastaanoton hetkellä. Tämä yksinkertainen televisiotekstien erilaisten tulkintojen – tarkemmin ilmaistuna *evaluation* – tunnistaminen ja näin ollen myös yksinkertaisen viestinnän ’siirtomallin’ riittämättömyys on historiallisesti katsottuna toiminut eräänlaisena lähtökohtana ja legitimaatioperustana vahvalle keskittymiselle yleisöihin sekä niiden ’valtaan vastustaa’ tai kiskoa ’mielihyvää’ mistä tahansa ohjelmatarjonnasta. Monet ovat kuitenkin unohtaneet Hallin painottavan samassa tekstissään, että ’uloskoodatuilla merkityksillä on aina ”efekti”, vaikutus. Niiden joukko ”viihdyttää, neuvoo tai suostuttelee ja tuottaa hyvinkin mutkikkaita aistimellisia, tiedollisia emotionaalisia, ideologisia ja toiminnallisia seuraamuksia’ (Hall 1973b, 3; 1992, 136). Hyvin pian ’kulttuurintutkimus’ kuitenkin kadotti mielenkiintonsa näihin ’seuraamuksiin’ – todennäköisesti siksi, että kyseistä aluetta hallitsivat mcr-perinteeseen liittyvät tiedotustutkijat. Sen sijaan suuri osa televisioyleisöjä koskevaa kulttuurintutkimusta voidaan tiivistää – koko lailla kohdallisesti – Meaghan Morrisin ironiseen muotoiluun: ’modernin media-yhteiskunnan ihmiset ovat monimutkaisia ja ristiriitaisia, massakulttuurin tekstit ovat monimutkaisia ja ristiriitaisia, näin ollen niitä käyttävät ihmiset tuottavat monimutkaisen ja ristiriitaisen kulttuurin’ (Morris 1990, 24)

Yleisötutkimuksesta postmoderniin liberalismiin ja ’amerikkalaistumiseen’

Katsojakunnan ylistäminen ”luovuuden”, ”vastarinnan” ja ”ohjelmakaappauksesta” (poaching) saadun nautinnon nimissä on käytännössä johtanut vaihikkaiseen liberalistisen televisiopolitiikan kannattamiseen tai sen suorasukaiseen ylistämiseen. Tällainen hiljainen kannatus löytyy ikävä kyllä myös Angin argumentista, joka koskee käsitystä ’julkisesta intressistä’ eurooppalaistyyppisen julkisen palvelun television legitimeetin lähteenä. Ang kantaa huolta siitä, että ’julkinen intressi’, johon on vedottu julkisen palvelun lähetystoiminnan puolustamisessa, ’ei välttämättä lankea yhteen todellisten yleisöjen mielenkiinnon kanssa’ (mt., 6). Tämä heijastaa presidentti Ronald Reaganin asettaman Kansallisen viestintäkomitean (Federal Communications Commission, FCC) puheenjohtajan poroporvarillista ideaa, jonka mukaan ”julkinen intressi on se mikä kiinnostaa ihmisiä’. Julkinen intressi on tietenkin jotain aivan muuta kuin välittömät mielenkiinnon kohteemme, kun istumme kaukosäätimet kädessä ruudun äärellä. Kun todetaan, että jul-

kisen palvelun televisio palvelee julkista intressiä, todetaan itse asiassa, että julkisen palvelun television tehtävä on palvella demokratian toteutumista ohjelmistopolitiikkansa avulla. Vaikkei tämä ehkä 'kiinnostaisikaan' kaikkia katsojia kaiken aikaa, se on kuitenkin heidän intressiensä mukaista pitkällä aikavälillä. Tämä intressi on puolustuksen tarpeessa.

Voimakas maailmanlaajuinen sääntelyn purkamisen ja televisiotoiminnan kaupallistaminen voidaan tiettyssä mielessä nähdä television 'amerikkalaistumisena'. Kymmenen vuotta sitten Hall puhui postmodernismista "amerikkalaisuuden aikakauden juhlanä" – juhlanä, joissa koko "maailma haaveilee olevansa 'amerikkalainen'" (Hall 1986, 45). Televisiota koskeva postmodernistinen kulttuurintutkimus on täsmälleen tällä tavoin kritiikitön amerikkalaista televisiota kohtaan. Sen sijaan amerikkalaista televisiota pidetään usein valinnan ja monipuolisuuden ihmemaana, niin fantastisen monimuotoisena, että se itse asiassa on käsinkosketeltava postmoderni utopia. Satunnainen mutta tyypillinen esimerkki on Jim Collinsin idea, jonka mukaan televisio (hän ei tyypilliseen tapaan tarkenna, että tarkoittaa yhdysvaltalaisista televisiota) on kuin postmodernin arkkitehdin Robert Venturin näkemys Las Vegasia (ja muitakin USA:n kaupunkeja) halkovasta pääväylästä, 'stripistä'.

Stripissä ruumiillistuu urbaanin kehityksen ja suunnittelun eteenpäin suuntautuva, epäjatkuva ja ohjaamaton luonne. Tällainen käsitys kaupungista hajonneena monimuotoisena tilana, joka kuitenkin pakenee yhtä lailla entropiaa ja kaaosta kuin perinteisiä keskuksen ympärille rakentuneita kaupunkimalleja, sopii erityisen hyvin televisiotutkimuksen tarpeisiin. Televisio nimittäin perustuu, stripin tapaan mutta päinvastoin kuin panoptikon, epäjatkuvuudelle ja sille, ettei ennalta määriteltyjä mielikuvia ja suunnitelmia kertakaikkiaan ole. Sekä strip että televisio ovat esimerkkejä kulttuurin jatkuvasta liikkeestä niin suhteessa asukkaisiinsa kuin tyylilliseen kehitykseen. (...) Ja lopuksi: television strippimäinen, näennäisen loputon horisontaalinen moninaisuus ei automaattisesti tuota keskuksentonta kulttuuria. Se vain sulkee pois universaalisti hyväksytyt ja suunnittelun keskuksen. Yksilölliset pysäkit televisiostripin varrella voivat muodostua paikallisiksi toireiksi ja näin aiheuttaa keskuksien häviämisen sijaan niiden levittäytymisen. (Collins 1989, 262.)

Yhdysvaltalaisen televisiostripin varrella ohjelmat eivät ole tulkittavia tekstejä vaan Larry Grossbergin hätkähdyttävällä vertauskuvalla ilmaistuna "ohitettavia tienvarsimainoksia" (Grossberg 1987, 31). Vertauskuva tuo mieleeni ajatuksen, ettei (yhdysvaltalaisia) televisio-ohjelmia oteta vakavasti teksteinä siinä mielessä kuin elokuvia, kirjoja tai esseitä. Collins kirjoittaa lainaamassani artikkelissa "perinpohjaisesta kyynisyydestä", joka luonnehtii katsojia "median kyllästyneissä kulttuureissa" (mukaan lukien todennäköisesti koko Yhdysvaltain väestö). Tätä vastaava televisiotekstien piirre on Collinsille yhä useammista ohjelmista löytyvä ironinen metatekstuaalinen viesti: 'minä-tiedän-että-sinä-tiedät-minun-tietävän'. Useimmissa tapauksissa postmodernistit näkevät nämä kaikki yhdysvaltalaisen television 'post modernit' piirteet ylentävinä merkkeinä siitä, etteivät yleisöt ole passiivisia television orjia vaan aktiivisesti ja kriittisesti valikoivia ohjelmakaappareita. Näissä kirjoituksissa ei näytä koskaan esiintyvän ajatusta, että katsojien syvä kyynisyys voi juontua itse yhdysvaltalaisen television perinpohjaisesta ja manipulaatiivisesta kyynisyydestä. Yhtä vaikeaa on tietenkin törmätä ajatukseen, jonka mukaan julkisen palvelun televisio voisi edustaa laadullisesti erilaista suhdetta televisioinsituutioiden ja yleisöjen välillä.

Kulttuurikritiikkiä vai kulttuuripolitiikkaa – toisensa poissulkevat vaihtoehdot?

Silmäilemällä tuoreinta *Cultural Studies* -lehden numeroa (2/1996) voi huomata, että tämän ns. kansainvälisen julkaisun toimittajat ja toimitusneuvosto ovat lähes sataprosenttisesti kotoisin Yhdysvalloista, Englannista, Australiasta ja englanninkielisen Kanadan alueelta. Poikkeuksen muodostavat brittisiirtolainen Italiassa, Ian Chambers, ja taiwanilainen Kuan-Hsing Chen. Viimeksi mainittu työskenteli *Journal of Communication Inquiry*n toimittajana ja valmistui todennäköisesti useiden vuosien opiskelun jälkeen Iowan yliopistosta. Opinaho on myös *Journal of Communication Inquiry*n julkaisupaikka. Chen on luultavasti Ien Angin ohella ainoa ei-anglo toimitusneuvostossa. Hän julkaisi lehdessä hyvin mielenkiintoisen kirjoituksen ongelmista, joita amerikkalaisen kulttuurintutkimuksen parissa opintansa saanut tieteenharjoittaja kohtaa palatessaan takaisin Taiwaniin (Chen 1992). Minun mielestäni täydellinen angloamerikkalainen dominanssi ei ole kunniaksi lehdelle, jonka oletetaan palvelevan kansainvälistä tutkijayhteisöä. Lehden tilanne kentän valtasuhteiden heijastamana selittää aika pitkälle sitä, miksi vakavalla kiinnostuksella kulttuuripolitiikan tekemiseen on niin olemattomat mahdollisuudet 'globaalisesti hallitsevassa' kulttuurintutkimuksen versiossa.

Larry Grossbergin kerrotaan vuonna 1992 puhuneen Australiassa järjestetyssä kulttuurintutkimuksen konferenssissa 'politiikan heikentyneistä mahdollisuuksista' Yhdysvalloissa. (Angin 1992, 313 mukaan). Kannattaa muistaa, että kulttuurintutkimus kehittyi Yhdysvalloissa Reaganin ja Bushin hallinnon aikana, jolloin Akatemian ulkopuolisten intellektuellien eristyneisyys ja poliittinen kyvyttömyys nousi jopa tavallista näkyvimmin esiin. Ei ole mikään ihme, ettei niin tehokkaasti akateemisiin laitoksiin sulkeutuneen kulttuurintutkimuksen piiristä löydy yhtään mainitsemisen arvoista kulttuuri- tai mediapoliittista hanketta. Brittein saarilla vuoden 1979 taantumuksellinen hallitus sai aikaan joukon poliittisia toimenpiteitä ja sosiokulttuurisia muutoksia, jotka monin tavoin asettivat vasemmistolaiset intellektuellit kärsimään tai nauttimaan samankaltaisesta asemasta kuin yhdysvaltalaiset kollegiansakin. Ei ole siis sattuma, että englantilaisen kielialueen maista juuri Australiassa keskustelu kulttuurintutkimuksen suhteesta kulttuuripolitiikan harjoittamiseen on ollut kaikkein silmiin pistävintä. Ainoa syy ei ollut Australian työväenpuolueen vahvuus juuri Reaganin, Bushin ja Thatcherin hallintojen aikoihin. (Vrt. O'Regan 1992, 411.) Australian väkiluku on – sikäli kun tiedän – noin 18 miljoonaa. Tästä johtuen etäisyydet eri intellektuaalisten eliittien kesken ja niiden sekä 'tavallisten ihmisten' välillä ovat pienemmät kuin monissa suuremmissa maissa. Todennäköisesti molemmat tekijät saivat aikaan sen, että monet australialaiset kulttuurintutkijat ovat esittäneet 'käännöstä politiikkaan', siis kiinnittämään huomiota ja osallistumaan hallituksen kulttuuripoliittisiin hankkeisiin.

Vaikutelmani tästä keskustelusta perustuu paljolti artikkeleihin, jotka julkaistiin *Cultural Studies* -lehden numerossa 1992/3. Näyttää siltä, että muutamat poliittisen orientaation kannattajat ovat ymmärtäneet 'käännöksen politiikkaan' selväräjaisena *vaihtoehdona* kulttuurikritiikille ja tekstianalyysille. (Vrt. Bennett 1992 ja O'Regan 1992) Omalta osaltani en ole halukas hyväksymään valintaa näiden kahden suuntautumistavan välillä ja vastavia kriitikon ja poliitikko-osallistujan asemia.

Ensisijainen velvollisuutemme tieteenharjoittajina on tehdä kriittistä tutkimusta sekä opetustyötä ja sen mukaisesti toimia 'julkisina intellektuelleina' missä sitten paikka interventioillemme avautuukin. Näissä asemissa joudumme usein vastustamaan 'tervettä järkeä' tai vallitsevia mielipiteitä ja politiikan muotoja. Voimme myös joutua huomauttamaan, että keskustelun alla olevat kysymykset ovat paljon monimutkaisempia kuin esimerkiksi byrokraatit tai liike-elämän edus-

tajat kuvittelevat. Tietyssä mielessä nämä ovat 'negatiivisen' toiminnan asemia. Niissä tuotetaan ja viestitään kriittistä tietoisuutta ja tietoa, joka perustuu eetokseen yhdistää tieteenharjoittamisen arvot ja jonkinlainen yhteiskunnallinen osallistuminen. Sen sijaan Theodor Adornon vanhaan slogania *nie mitmachen*, 'älä koskaan osallistu', ei voi koskaan täydellisesti kannattaa moderneissa ja monimutkaisissa demokratioissa, joissa vaikuttamisen kanavat voivat ajoittain olla avoinna kriittisesti ajatteleville ihmisille. Päätöksen osallistua tai kieltäytyä virallisen poliittisen systeemin tarjoamista asemista on aina pohjauduttava konkreettiseen analyysiin. Osallistumisen edut ja haitat pitää punnita huolellisesti ja suhteuttaa ne päämääriin ja mahdollisuuksiin.

Alussa mainitsemani norjalaiseen neuvostoon (CPSB) kuuluu neljä tutkijaa. Olemme hyväksyneet asemat, jotka pakottavat meidät ajattelemaan mediapolitiikan kysymyksiä konkreettisesti ja käytännöllisesti. Tulkintamme 1990-luvun 'julkisen palvelun lähetystoiminnasta' sekä arviomme neljän telvisiokanavan ja kolmen radiokanavan lähetyksistä raportoidaan muodollisesti kulttuuriministeriölle. Se toimii omalta osaltaan mahdollisten poliittisten toimenpiteiden perustana. Tämä ei välttämättä merkitse, että uskoisimme vanhanaikaisten sääntelystrategioiden muovaavan lähetystoiminnan tulevaisuutta saapuessamme digitaalisen viestinnän aikakaudelle. Meille on kuitenkin tarjoutunut etuoikeutettu asema osallistua len Angin peräänkuuluttamaan "jatkuvaan julkiseen ja demokraattiseen keskusteluun siitä, mitä yleisöinä odotamme televisioyhtiöiltämme" (Ang 1991, 167). Raymond Williamsin tavoin olemme vakuuttuneet siitä, että julkisen palvelun lähetystoiminta todella edustaa – Angin sanoin – "jotain erityisen arvokasta menetettäväksi, jos pysähtymättömältä näyttävä kaupallistuminen pyyhkäisee pois televisioiminnan muodot, jotka eivät nojaudu kaikkialle levinneeseen voitontavoitteluun" (mt., 166). Williams kirjoitti Television: *Technology and Cultural Form* -klassikkonsa (1975) palattuaan vuoden kestävältä visiitiltään Kaliforniasta. Teoksessaan hän osoitti hyvin yksinkertaisesti ja tehokkaasti kuinka television kaupallistumisen 'Amerikassa' toi mukanaan rajusti kapeutuneen ohjelmistoprofiilin. Lopetan lainaamalla viimeisen kappaleen kirjoituksesta, jonka Williams julkaisi *The Listenerin* numerossa 7, kesäkuussa 1973:

(Yhdysvaltain televisiosta) puuttui tyystin oma näytelmätuotanto sekä brittiläisen television keskeiset voimavarat: erikoisraportit, dokumentit ja kaikkalainen feature-tuotanto. Palasin Britanniaan tuntien vieraantuneeni tšekäläisistä instituutioista ja asenteista. Enkä todellakaan ollut taipuvainen aliarvioimaan lähetystoimintamme alennustilaa, mikä johtui alati kasvavasta amerikkalaisten mallien seuraamisesta. Mutta siinä onkin hyvä syy palauttaa mieleen, mitä eräs selväjärkinen kalifornialainen lähtiessämme tokaisi (...): "Älkää antako niiden tehdä maailmasta yhtä suurta Kaliforniaa." (Williams 1989,29)

Se kannattaa vieläkin toistaa: älkää antako niiden tehdä maailmasta yhtä suurta Kaliforniaa.

SUOMENNOS: JANNE SEPPÄNEN & RISTO SUIKKANEN.

Kirjallisuus:

- Ang, Ien (1991)
Desperately Seeking the Audience. London and New York: Routledge.
- Ang, Ien (1992)
Dismantling "Cultural Studies". Cultural Studies 6(1992):3.
- Bennett, Tony (1992)
Useful Culture. Cultural Studies 6(1992):3.
- Chen, Kuan-Hsing (1992)
Voices from the outside: towards a new internationalist localism. Cultural Studies 6(1992): 3.
- Collins, Jim (1989)
Watching ourselves watch television, or who's your agent. Cultural Studies 3(1989):3.
- Grossberg, Larry (1987)
The In-Difference of Television. Screen 28(1987): 2.
- Grossberg, Larry & Radway, Janice (1992)
Editorial Statement. Cultural Studies 6(1992):3.
- Hall, Stuart ([1971] 1975)
Television as a medium and its relation to culture. Stencilled Occasional Paper no. 34. Birmingham: CCCS.
- Hall, Stuart (1973a)
The 'Structured Communication of Events'. Stencilled Occasional Papers no.5, Birmingham: CCCS.
- Hall, Stuart (1973b)
Encoding and Decoding in the Television Discourse. Stencilled Occasional Paper no. 7. Birmingham: CCCS.
Artikkelin lyhennetty versio suomennettu nimellä Sisäänkoodaus/uloskoodaus kirjassa Hall, Stuart (1992):
Kulttuurin ja politiikan murroksia. Toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen. Timo Uusitupa ja Lawrence
Grossberg. Tampere: Vastapaino.
- Hall, Stuart (1986)
Postmodernism and Articulation: An Interview with Stuart Hall (edited by Lawrence Grossberg). Journal of
Communication Inquiry 10(1986):2. Suomennos kirjassa Hall, Stuart (1992): Kulttuurin ja politiikan murrok-
sia. Toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen. Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg. Tampere: Vastapaino.
- Hartley, John (1991)
Popular Reality: A (Hair)Brush with Cultural Studies. Continuum 4(1991):2.
- Hay, James (1992)
Afterword. Teoksessa R.C. Allen (ed.): Channels of Discourse, Reassembled. University of North Carolina
Press: Chapel Hill & London.
- Hoggart, Richard (1957)
The Uses of Literacy. London: Chatto & Windus
- Hoggart, Richard (1992)
An Imagined Life: Life and Times 1959-91. London: Chatto & Windus.
- Morris, Meaghan (1990)
Banality in Cultural Studies. Teoksessa: P.Mellenkamp (ed.): The Logics of Television. Bloomington,
Indianapolis and London: Indiana UP/BFI Publishing.
- O'Regan, Tom (1992)
(Mis)takin policy. Notes on the Cultural Policy Debate. Cultural Studies 6(1992):3.
- Williams, Raymond (1975)
Television, technology and Cultural Form. New York: Schocken Books.
- Williams, Raymond (1989)
Raymond Williams on Television: Selected Writings. Ed. by Alan O'Connor. London & New York: Routledge.